

Nádas Péter darabja Egerben

SOK-SOK KAPU NYITOGATÁSA

A próba tízkor, a tréning reggel nyolckor kezdődik Egerben, a Megyei Művelődési Központban. A Gárdonyi Géza Színház stúdiószínpadon mutatja be *Berek Kati, Román Judit, Epres Attila, Herédi Győző* főszereplésével Nádas Péter *Takarítás* című „comedia perpetuáját” Elek Judit rendezésében.

„Engem a színházban az élő testek között kialakuló viszonyrendszer érdekel — írja Nádas Péter. — A kép. A kép, de a szónak egyáltalán nem a képzőművészeti értelmében. Az élő test mozgó képe érdekel. Ami a filmhez sem hasonlítható, mert nem sokszorosítható. Az élő emberi test érzékiségéből kialakuló képi érzet érdekel.”

Elek Juditot filmrendezőként ismerjük, becsüljük. Most színpadi instrukciókat ad, az október 26-i premierre készül.

— Régi történet ez — mondja Elek Judit. — Tizenöt éve akarok színházat csinálni, főként Nádas Péter darabjait színpadra vinni; azok közül is a *Temetésnek* például többször nekifutottam, akkor, amikor azt még nem volt szabad rendezni, illetve játszani. Mostani ittlétem bizonyos értelemben véletlenek sorozata. Az egri színház Fodor

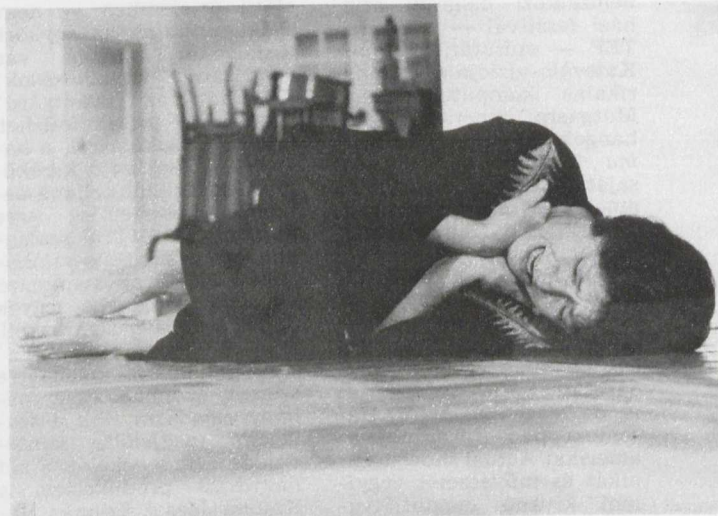
Tamást kérte fel, aki nem ért rá, ő javasolta: szóljanak nekem.

A tréning végére érkeztem. Elmélyült relaxációs gyakorlat, tüdőtágító, behangoló dallamimprovizációk — Csetneki Gábor irányításával, akit arról kérdeztem, hol tevékenykedett eddig, illetve honnan érkezett Egerbe.

— Franciaországból. Eddig többnyire tanultam a szakmát. Grotowskinál — ő adott százyolevan fokos fordulatot az életemnek —, majd Brook vezető színésznél: Jusínál. Őt tekintem mesteremnek. Hat év óta először vagyok itthon. Elek Judit rendező hívott meg Egerbe, hogy a színészek lelki és fizikai kondícióját készítsem fel ehhez a darabhoz az általam ismert módszerekkel. Véleményem szerint a színészi jelenlét erősítéséhez más irányból is el lehet jutni, mint a pszichológia felől. A test természetes rezonanciái felől igyekszem megközelíteni a dolgokat.

— Mi izgatja Nádas Péter műveiben? — folytatjuk a beszélgetést a rendezővel.

— Nádas az emberi együttélés lehetőségeit és határait feszegeti úgy, hogy a mi mai világunkról beszél. Ez számomra alapvető

Klára — Berek Kati (Fotó: Mönich László)

fontosságú, ugyanis többek között éppen ezért szeretnék színházat csinálni, mert a színház élő valami, akkor és ott kell hatnia az emberekre. Úgy kell őket megfogni és megérinteni, hogy az mai legyen. Nádas darabjai úgy szólnak rólunk és erről a kis történelemről, amit mi itt megéltünk ez alatt a harminc, negyven, ötven, hatvan év alatt, hogy megőriz valamilyen klasszikus formanyelvet, tisztaságot gondolatban és formában, ugyanakkor szüntelenül azt érez-

zük, hogy a bőr alatti nyers húsig lemeztelenítve mutatja meg az emberek egymáshoz való viszonyát. Ha ebből sikerülne valamit megteremteni a színpadon, e kapcsolatok mélységéből, szépségéből, borzalmából, jóságából, akkor nagyon dolgok lennének, de azt hiszem, ehhez sokkal-sokkal több időre lenne szükség.

— Mennyire voltak kész elképzelései, amikor elkezdték a munkát, s ez mennyiben változott menet közben?

— Nekem ez nagyon ér-

Zsuzsa és Jóska — Román Judit és Epres Attila

dekes és tanulságos volt. Ugyanis hiába tanultam meg tíz év alatt Fodor Tamástól, együttesének munkáját figyelve, hogy a színház időjáték, ahol sokkal kevésbé dolgozhatom kész elképzelésekkel, mint a

filmben. A színházban a színész magára hagyva marad a színpadon, saját magának kell megteremtenie a figurát, én csak rávezethetem az általam helyesnek vélt megoldásra. Ezért, ha kész elképzeléssel elő-

resiettem, akkor az mindig csúnyán visszaütött. A színészen természetesen ellenállás van, s hosszú időbe telik, amíg fel tudom oldani.

(A próbán kemény munka folyik. Fölmosórongy, súrolókefe, vödör víz — valódi kellékei a takarításnak. A színészek térde alá újabb rongy kerül, hogy legalább ne sebesedjen fel a bőrük, amiért hipernaturalistán, bővízzel, patyolattisztára súrolják a színpadlót minden négyzetcentiméterét. A fizikai cselekvésnek különleges hangsúlya van.)

— Ez a módszer másfajta, mint amit a színészek általában megszoktak.

— Nádas darabjában végletes dolgoknak kell felszínre jönniük. Ezeknek a végleteknek a felszínre hozása még kiszolgáltatottabbá teszi az egyébként is kiszolgáltatott színészt. Idő kell hozzá, hogy megszerezze azt a biztonságot szövegben, helyzetben, figurában, hogy ez a kiszolgáltatottság ne fájjon már, hanem inspiráló erő legyen, amiből dolgozni tud. Ehhez adnak segítséget a tréningek. Igyekszem óvatos lenni, mégis adódnak konfliktusok, de ezek egy munkafolyamat konfliktusai.

— Dér András operatőrrel videóra veszik a próbafolyamatot. Mi célból?

— Borzasztóan izgat, mint eddig is, a saját életem megtalálási azt a lehetőséget a fennálló rendszerben, azt a senkiföldjét, amelyre egy előadás születésének végigkísérése, megörökítése. Ez a technika fantasztikus

eszköz és segítség: az, hogy a színész önmagát azonnal láthatja, az önismeretnek és a felismeréseknek olyan forrása, amely időnként kataritikus, időnként kétségbeejtő, időnként neveléses. De ez a hatás mind hasznos és jó. Az, amit itt próbálgatunk: a helyzetek jelentésének keresése, sok-sok kapu nyitogatása hozzásegíti a színészeket ahhoz, hogy ők is egymásra találjanak a színpadon, s megtalálják saját magukat, egy figurát, annak az összes külső-belső jegyével.

— Egyébként egy kicsit fából vaskarikának érzem a ténykedésünket. Ugyanis ez a munka akkor lehetne maradandó eredményessé, ha önként összecsapódott emberek gyülekezete végezné állandóan, szisztematikusan, intenzíven. Így kicsit azt érzem, hogy azzal kísérletezünk, hogyan lehet a vízen járni... Közben mindenestre odafigyelünk Nádas szavaira: „Ne azt mondd ki, amit gondolni szeretnél. Lazíts. Hanem azt, ami valóban megfordul a fejedben.”

— Magamról még annyit mondok, hogy nem akarok színházat alapítani. Továbbra is a meglévő keretek között szeretnék színházat és filmet csinálni. Mint eddig is; igyekszem megtalálni azt a lehetőséget a fennálló rendszerben, azt a senkiföldjét, amelyre a magam kis homokvárát ráépíthetem.

Jálics Kinga